

(religijskih, polnih, rasnih, klasnih, profesionalnih, različitih stilova života). U pluralističkom viđenju prošlosti različite snage traže odgovarajuću tačku iz prošlosti kao uporišni oslonac vlastite vizije razvoja, pa je i haotičnost prevladavanja prošlosti upadljiva karakteristika savremene idejne strane globalizacije. Nije slučajno što je u Evropi, koja je ponajviše etnički izmešana i opterećena istorijom sukoba, počela globalizacija. Ona je u osnovi pokušaj moćnih grupa kapitala da ukloni smetnje vlastitom širenju. Njena protivrečna idejna strana je neravnomerno, konfliktno i dramatično prevladavanje prošlosti, koje katkada dovodi u pitanje globalne ciljeve nadržavne integracije.

Globalizacija stvara novu strukturu društva i mišljenja, a u tom procesu aktivnu ulogu ima suočavanje sa prošlošću. U prošlosti se uvek traži uporišna tačka za pravdanje savremenih vizija, tj. nastoji se pokazati da su trenutni pogledi u stvari sazreli rezultat dugih istorijskih, dakle nezaustavljivih procesa. Pokazano je da je konfliktno usaglašavanje istorijskog utemeljenja neravnomerno i u različitoj meri dramatično (živa prošlost prisutna je u akademskim diskusijama, publicističkim polemikama, ideološkim sukobima, građanskim ratovima i etničkom čišćenju). Multinacionalnom kapitalu danas je važno suočavanje sa prošlošću i dozirana idejna saglasnost koja ne bi remetila međudržavnu saradnju i funkcionisanje nadržavnih ustanova EU. Tu leži aktuelnost prevladavanja prošlosti u nauci i publicistici.

Na ključno pitanje da li je istorijsko sećanje snažilo integraciju Evrope ili je slabilo, pre i posle 1989. teško je, na temelju rečenog, dati jednoznačan odgovor? Globalni antifašizam na Istoku i Zapadu bez sumnje je imao određenu vezivnu ulogu, premda ga je neutralisao globalni zapadni antitotalitarizam. Osim toga, čak i u razvijenim zemljama srazmera između antifašizma i antitotalitarizma bila je neujednačena i promenljiva, a u manjim državama kolebanja su još izrazitija. Po sebi se razume da uvek treba imati na umu duboku ukorenjenost idejnopoličke polarizacije u konkretnoj društvenoistorijskoj situaciji. Dok je holokaust diskreditovao fašistički nacionalizam, sećanja na pokrete otpora snažili su nacionalni ponos u Francuskoj, Italiji, Belgiji i Holandiji. I u Jugoslaviji bila je slična klima sve do 1990-te, kada počinje potiskivanje komunističkog antifašizma na račun "patriotizma" fašista i kvislinga. Ne manje je Francuska 1990-ih bila opsednuta sa *annees noires*, tj. Višijevskom prošlošću, jer je trebalo diskreditovati komunistički antifašizam i srušiti autoritet KPF. Drugačiji su opet bili motivi obnove sećanja na nacizam u Švajcarskoj, Austriji i Japanu. U Zapadnoj Evropi uspon Hajdera, Finija i Le Pena ne obeležava "povratak fašizmu", već otpor snažnoj globalizaciji i imigrantima.

Zamršeni odnos političkoekonomske globalizacije (slabljenje klasičnog državnog suvereniteta) i idejnoistorijske fragmentizacije (buđenje sećanja i nacionalizma) nakon nestanka hladnog rata višestruko je posredovan različitim tipovima kriznih sukobljavanja. Da li su iskustva i sećanja na fašizam i rat ujedinjavala Zapadnu Evropu i bila više od ritualnih godišnjih svečanosti na kojima je demonstrirano vojnopolitičko jedinstvo protiv sovjetskog lagera? Može li se govoriti o geografiji sećanja, tj. regionalno različito ujednačenom viđenju prošlosti? Da li posle 1989, usled nestanka SSSR-a, dolazi do fragmentizacije sećanja zbog iščezavanja zajedničkog neprijatelja? Da li se uopšte može govoriti o nekom uobličenom zapadnoevropskom sećanju iznad ritualne antitotalitarne saglasnosti? Po svemu sudeći, antitotalitarizam je na Zapadu bio površni politički integrator neujednačenog sećanja na fašizam. Sličnu ulogu imao je antikapitalizam na istoku Evrope. Ne treba posebno dokazivati